OŠ Olge Meglič

BREZDOMSTVO V DANAŠNJI DRUŽBI

Etika

Raziskovalna naloga

Avtorici: Lucija Dimovski Ivanuš, 9. a

Zarja Malovič, 9. a

Mentor: Dušan Lubaj

Ptuj, 2019

ZAHVALA

Za nepozabno raziskovanje o brezdomcih, na katerih temelji najina raziskava, se zahvaljujeva:

- mentorju Dušanu Lubaju,
- somentorici Nuši Malovič,
- strokovnjakinji na tem področju, ge. Amadeji Kokot,
- brezdomcu, ki naj ostane anonimen,
- učiteljici Danieli Štumberger za lektoriranje,
- učitelju Vojku Jurgecu za prevod v angleščino,
- vsem učencem, ki so sodelovali v anketi.

Zarja Malovič in Lucija Dimovski Ivanuš

KAZALO

1. UVOD 6
2. TEORETIČNI DEL 7
   2.1 Definicija pojma brezdomstvo 7
   2.4 Brezdomci danes 8
   2.5 Nekateri se sami nimajo za brezdomce 9
   2.6 Vzroki za brezdomstvo 9
   2.7 Vrste brezdomstva 10
      2.5.1 Dnevno brezdomstvo 10
      2.5.2 Cestno brezdomstvo 10
   2.8 Posledice brezdomstva 11
   2.9 BREZDOMNE ŽENSKE 11
   2.10 PREDSODKI LJUDEH DO BREZDOMCEV 12
   2.11 POMOČ BREZDOMCEM 12
      2.9.1 Kralji ulice 12
      2.9.2 Društvo Ars Vitae 12
3. EMPIRIČNI DEL 14
   3.1 Opredelitev problema 14
   3.2 Metoda in postopek 14
   3.3 Uporabljeni instrumenti: 14
      3.3.1 Intervju 14
4. REZULTATI 16
   4.1 INTERVJU Z VODJO PROGRAMA KAMRA NA PTUJU 16
   4.2 Intervju z brezdomno osebo 20
   4.3 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA 21
5. RAZPRAVA 27
6. ZAKLJUČEK 28
7. VIRI IN LITERATURA 29
8. PRILOGE 30

KAZALO SLIK

Slika 1: Pomen pojma brezdomec 21
Slika 2: Ali je na Ptuju veliko brezdomcev? 22
Slika 3:Stik z brezdomci na Ptuju 23
Slika 4:Ali bi pomgali brezdomcu? 24
Slika 5: Ste že pomagali brezdomcu? 24
Slika 6: Razlogi za brezdomstvo 25
Slika 7: Brezdomci - zgled družbi 26

POVZETEK

Raziskovalne naloge sva se lotili z namenom, da bi ugotovili, pod kakšnimi pogoji in v kakšnih okoliščinah živijo brezdomci, če dobivajo socialno pomoč, ali imajo na Ptuju center za pomoč brezdomcem, v katerega se lahko zatečejo, ter kako le-ta deluje.

Vse našteto sva ugotavljali na podlagi dveh intervjujev, in sicer z vodjo centra za pomoč brezdomcem Kamra ter z enim od tam bivajočih brezdomcev, ki naj ostane anonimen. V pomoč nama je bila tudi anketa, ki sva jo izvedli v devetem razredu Osnovne šole Olge Meglič. V anketi je sodelovalo trideset učencev.

Na podlagi virov in literature (Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, šolska knjižnica) ter s pogovorom strokovnjakinje na tem področju, ge. Amadeje Kokot, sva se seznanili z oblikami pomoči brezdomcem, o vzrokih za brezdomstvo in posledicah ter o brezdomstvu med ženskami.

Ključne besede: brezdomstvo, prenočišče, dom, bivališče, pomoč, cestno brezdomstvo, dnevno brezdomstvo

ABSTRACT

The purpose of this research paper was to find out more about the conditions in which homeless people live. Furthermore, it wanted to find out if homeless people receive financial social assistance and if there is a homeless shelter in Ptuj, where they can stay, and how that shelter operates.

To come to the conclusion the authors conducted two interviews - one with the manager of the Homeless Shelter 'Kamra' and another with one of the homeless people staying there, but who wanted to remain anonymous. They also conducted a survey among thirty nine-grade students of Primary School Olge Meglič using a questionnaire.

The paper presents how to help homeless people, reasons for homelessness, the consequences of homelessness and homelessness among women based on the different sources (acquired at Ivan Potrč Library Ptuj and Primary School Olge Meglič Library) and an interview with the expert on the topic researched (Ms Amadeja Kokot).

Keywords: homelessness, overnight accommodation, residence, help, street homelessness, daily homelessness

1. UVOD

V življenju se srečujemo z različnimi situacijami in ljudmi. Imava predstave, kako naj bi živeli in razvijava svoje ideale o življenju. Z odraščanjem pa vidiva, da se v naši družbi pojavljajo razlike. Tudi v našem malem mestu Ptuj opazimo ljudi, ki postavajo po ulici in se nam zdi, da nimajo pravega doma. Opažava, da nam le-ti kažejo drugačno sliko življenja, ki je veliko bolj nepredvidljivo, nezdravo in veliko bolj tvegano. Z brezdomstvom se v življenju srečujemo na različne načine. Najverjetneje smo že slišali ali celo poznamo koga, ki je ostal brez doma. Tudi midve sva brezdomce opazili na Ptuju in spraševali sva se, kako ti ljudje živijo. Na primer pozimi, ko so zunaj res nizke temperature. Kje spijo? Kaj delajo podnevi? Ali imajo prijatelje? Spraševali sva se, zakaj in kako sploh pride do tega, da nekdo ostane brez doma.

Človek ima temeljno potrebo po hrani, domu in socialnih stikih je navedel v Hierarhiji potreb A. Maslow. V tej teoriji je sedem stopenj hierarhije, štiri nižje in tri višje stopnje:

1. fiziološke potrebe (po hrani, vodi, počitku ...),
2. potrebe po varnosti,
3. potrebe po pripadanju in ljubezni,
4. potrebe po ugledu, spoštovanju,
5. kognitivne potrebe,
6. estetske potrebe,
7. samoaktualizacija.

Potrebe na nižji stopnji morajo biti zadovoljene, da lahko razvijamo in čutimo potrebe na višji stopnji. Pri brezdomnih osebah vidimo, da težko zadovoljijo že potrebe na osnovnih stopnjah, zato tudi težko razvijajo višje potrebe. Človek težko razmišlja o čem drugem, če nima doma, da bi se spočil in nima doma, da bi si pripravil hrano, če ne more v miru opraviti higienskih potreb.

Raziskovalne hipoteze:

Oblikovali sva tri alternativne hipoteze, ki jih navajava spodaj.

Glavno raziskovalno vprašanje je: Kakšno je vsakdanje življenje brezdomcev?

Naslednja raziskovalna vprašanja so bolj poglobljene narave, vse pa sodijo v sociologijo vsakdanjega življenja.

H1: Ljudje so mnenja, da so brezdomci zašli v brezdomstvo po svoji krivdi.

H2: Še vedno se na brezdomce veže veliko predsodkov, in sicer: da smrdijo, so nehigienski, kradejo in so slab zgled družbi.

H3: Brezdomci na Ptuju nimajo možnosti za prenočitev na toplem

2. TEORETIČNI DEL

Brezdomstva je veliko vrst. Evropska klasifikacija brezdomstva (ETHOS, 2004) obsega štiri temeljne kategorije brezdomstva, ki so: biti brez strehe, biti brez stanovanja, bivati v negotovih pogojih ter bivati v neprimernih pogojih. Prvi dve kategoriji predstavljata odkrito ali vidno, rečemo tudi »cestno« brezdomstvo, drugi dve kategoriji pa skrito ali manj vidno brezdomstvo. Razumevanje obeh oblik je pomembno, ker se iz skritega brezdomstva oblikuje odkrito. Pomeni, da se moramo ukvarjati tudi s prekritim brezdomstvom, če hočemo delovati preventivno. Pridobljeno s http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije/

2.1 Definicija pojma brezdomstvo

Brezdomstvo *je stanje osebe, ki nima stalnega bivališča, kot je hiša ali stanovanje. Ljudje, ki so brez strehe nad glavo, si najbolj pogosto ne morejo pridobiti in vzdrževati rednega, varnega in primernega stanovanja[1]. Pravna opredelitev brezdomcev se razlikuje od države do države in celo med različnimi pravnimi sistemi v isti državi ali regiji[2]. Izraz brezdomec lahko vključuje tudi ljudi, ki preživijo noč v zavetišču za brezdomce, dolgotrajno bivajo v motelu, vozilu, divjih naseljih, kartonskih škatlah, šotoru, ponjavah, barakarskem naselju narejenim iz završenih gradbenih materialov in ostalih ad hoc stanovanjskih situacijah.*

Pridobljeno s *https://sl.wikipedia.org/wiki/Brezdomstvo*

Brezdomci so torej ljudje, ki nihajo med javnimi zavetišči in prostori, ki jih ponudi volonterski sektor, med penzioni in sobami, ki so na meji normalnega (»spodobnega«) najetega prenočišča, med kočami, zabojniki in nelegalno zasedenimi bivališči, občasno pa delijo stanovanje s prijatelji ali sorodniki. So kategorija ljudi, ki ne morejo priti do ustreznega osebnega stanovanja z lastnimi sredstvi, ljudje, ki ne morejo zadržati osebnega prenočišča brez zagotovljene pomoči skupnosti. (Boškić in Zajc, 1997. Kosec, 1995. Pridobljeno s http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije/)

Tabela 1: Evropska tipologija brezdomstva in stanovanjske izključenosti (ETHOS – 2006), kot jo je oblikovala FEANTSA.

Konceptualna kategorija		**Operacionalna kategorija**		**Generična definicija**	**Nacionalna pod - kategorija**
Brez strehe (*Roofless*)	1	Ljudje, ki živijo na prostem	1.1	Spijo pod milim nebom, nimajo dostopa do 24-urne nastanitve/nimajo bivališča	Isto
	2	Ljudje, ki živijo v nočnih zavetiščih	2.1	Zavetišča, ki vključujejo le nočitve	Kontejnerji, zavetišče za brezdomne uživalce nedovoljenih drog
Brez stanovanja (*Houseless*)	3	Ljudje, ki živijo v bivališčih za brezdomce	3.1 3.2	Zavetišče (hostel) za brezdomce Začasne nastanitve	Zavetišče preko odločbe CSD
	4	Ženske, ki živijo v zavetiščih/zatočiščih za ženske	4.1	Nastanitev v zavetiščih za ženske	Varne hiše, zavetišča za ženske
	5	Ljudje, ki bivajo v zavetiščih/azilih za priseljence	5.1 5.2	Začasne nastanitve/sprejemni centri (azili) Bivališča za priseljenske delavce	Isto Samski domovi
	6	Ljudje, ki so pred odpustom iz institucij	6.1 6.2	Penalne institucije Medicinske institucije	Zapori, pripori, bolnišnice

	7	Ljudje, ki prejemajo podporo v zvezi z načinom bivanja (zaradi brezdomstva)	7.1 7.2 7.3 7.4	Zavodi za brezdomce Podprta stanovanja Podprte prehodne oblike bivanja Stanovanja (samostojna) s podporo	Pri nas ni podobnih oblik skrbi, še najbolj podobne so stanovanjske skupine ali podprta stanovanja za uporabnike psihiatrije
Negotovo (insecure)	8	Ljudje, ki bivajo v negotovih bivališčih	8.1 8.2 8.3 8.4	Začasno z družino/prijatelji Nelegalni (pod)najemniki Ilegalna zasedba stavbe Ilegalna zasedba zemljišča	Isto
	9	Ljudje, ki živijo v grožnji pred izselitvijo/deložacijo	9.1 9.2	Pravne prisilne izselitve najemnikov Pravne prisilne izselitve zaradi spremembe lastnine	Isto Zaradi denacionalizacije
	10	Ljudje, ki živijo pod grožnjo nasilja	10.1	Policijsko zaznani indici nasilja v družini	Isto
Neprimerno (inadequate)	11	Ljudje, ki živijo v začasnih /nestandardnih bivališčih	11.1 11.2 11.3	Mobilno domovanje (prikolica) Nestandardno domovanje Zasilna/začasna zgradba	Avto Baraka, koliba, vagon. Bivak
	12	Ljudje, ki živijo v neprimernih bivališčih	12.1	Neprimerno za bivanje (po nacionalni zakonodaji ali standardih)	
	13	Ljudje, ki živijo v ekstremni prenaseljenosti	13.1	Glede na nacionalno normo prenaseljenosti	

Razvrstitev v tabeli opozarja na množične oblike brezdomstva, hkrati pa tudi na kulturno relativnost oziroma pogojenost definicij s kulturno določenimi normami, standardi, pričakovanji in zakonodajo (Dekleva in Razpotnik, 2007. Brezdomstvo v Ljubljani.)

2.2 Brezdomci danes

Brezdomstvo se pogosto začne z razpadom ali nezmožnostjo vzdrževanja socialnih mrež, ki nas v življenju stabilizirajo in nam dajejo dom. Za nekatere, ki otroštvo preživljajo v rejniških družinah, mladinskih domovih in vzgojnih zavodih, se brezdomstvo začne že v otroštvu, pri drugih je brezdomstvo posledica konfliktov ali zlorabljanja v družini, pogosto so vzrok tudi duševne težave, ločitev ali smrt bližnje osebe. V vseh naštetih položajih posameznik ostane brez oseb, ki so mu nudile čustveno, finančno in/ali materialno oporo. V slovenski raziskavi iz leta 2009 je skoraj 60 % anketiranih brezdomcev odgovorilo, da nimajo osebe, ob kateri bi se lahko sprostili, kadar so pod velikim pritiskom in da nimajo osebe, s katero bi lahko delili najgloblja čustva in občutke.

Po ocenah Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) je letos v Sloveniji 2.760 brezdomcev. Gre za grobo oceno na podlagi programov, ki jih sofinancira MDDSZ, vendar v te programe niso vključeni vsi brezdomci, nekateri pa uporabljajo programe različnih organizacij in so zato lahko šteti več kot enkrat. Hkrati tudi beleženje števila brezdomcev v posamezni organizaciji ni

natančno. Društvo Brezdomni do ključa, v katerem so združene vse organizacije, ki delajo z brezdomci, ima približne ocene, in sicer naj bi bilo v letu 2016 v Sloveniji nekaj več kot 6.700 brezdomnih oseb.

Pridobljeno s https://www.rtvslo.si/slovenija/v-sloveniji-naj-bi-bilo-med-3-000-in-6-700-brezdomcev/434184

Veliko brezdomcev ima kot naslov stalnega bivališča prijavljen naslov Centra za socialno delo (CSD), čeprav tam ne prebivajo. Stalno prebivališče je namreč pogoj za pridobitev denarne socialne pomoči. Število takih oseb se z leti povečuje. Na začetku leta 2017 jih je bilo več kot 3.000.

2.3 Nekateri se sami nimajo za brezdomce

V raziskavi društva Kralji ulice (2013/2014) je četrtina anketirancev odgovorila, da niso brezdomci, in da tudi v preteklosti niso bili, čeprav je bila raziskava izvedena le med uporabniki storitev za brezdomce. Tudi zato je težko opredeliti, kdo je brezdomec.

2.4 Vzroki za brezdomstvo

Samoumevno se nam zdi, da se, ko smo v težavah (čustvenih, finančnih), lahko obrnemo na družino, prijatelje, partnerja. Težava brezdomcev je ravno v tem, da večinoma nimajo družine ali z njo nimajo stikov, njihovi prijatelji pa so le drugi brezdomci. Ti pa jim težko pomagajo pri vračanju v normalno življenje.

Brezdomstvo se pogosto začne z razpadom ali nezmožnostjo vzdrževanja socialnih mrež, ki nas v življenju stabilizirajo in nam dajejo dom. Za nekatere, ki otroštvo preživljajo v rejniških družinah, mladinskih domovih in vzgojnih zavodih, se brezdomstvo začne že v otroštvu, pri drugih je brezdomstvo posledica konfliktov ali zlorabljanja v družini, pogosto so vzrok tudi duševne težave, ločitev ali smrt bližnje osebe. V vseh naštetih položajih posameznik ostane brez oseb, ki so mu nudile čustveno, finančno in/ali materialno oporo. V slovenski raziskavi iz leta 2009 je skoraj 60 % anketiranih brezdomcev odgovorilo, da nimajo osebe, ob kateri bi se lahko sprostili, kadar so pod velikim pritiskom, in da nimajo osebe, s katero bi lahko delili najgloblja čustva in občutke.

Brezdomci večkrat slišijo od mimoidočih, naj si raje najdejo službo, kot da se potikajo po ulicah. Vendar je glede na podatek Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ), da je bilo konec avgusta 2017 v Sloveniji registriranih skoraj 84.000 brezposelnih oseb, težko pričakovati, da brezdomci, med katerimi je veliko (nekdanjih) odvisnikov, zapornikov, alkoholikov, brez težav dobijo službo. Nekateri rešujejo finančno stisko z »žicanjem«, drugi z delom na črno, nekaj pa se jih preživlja s prodajo revije Kralji ulice (predvsem v Ljubljani). Po podatkih društva Kralji ulice število prodajalcev revije z leti narašča; lani jih je bilo 299.

Pridobljeno s https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6991

Brezdomci so:

- ljudje, ki ne posedujejo ali nimajo v najemu svojega lastnega bivalnega prostora in so tako nastanjeni v začasnih nastanitvah;
- ljudje, ki začasno živijo s svojimi sorodniki, prijatelji ali znanci;
- ljudje, ki so v zaporu ali v druge vrste instituciji in bodo v roku dveh mesecev izpuščeni, zunaj institucije pa nimajo zagotovljenega svojega bivališča (za informacijo – po podatkih iz Norveške je kar 50 odstotokov izpuščenih iz zapora v Oslu po odpustu brez bivališča; pri nas taki podatki za zdaj niso zbrani);
- ljudje, ki za naslednjo noč nimajo preskrbljenega prenočišča.

Ob širjenju definicij si lahko zastavimo vprašanje, koga potem ne moremo šteti v skupino brezdomcev? Zgoraj navedena definicija oziroma delitev poudarja, da tistih posameznikov, ki živijo v najemniškem stanovanju ali stalno živijo s partnerjem ali najbližjimi sorodniki, ne vštevamo v skupino brezdomcev. Pridobljeno s http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije/

Na Statističnem uradu RS (SURS) so pojasnili, da načeloma sami podatkov o brezdomcih ne zbirajo. Tam, kjer pa jih, ocene niso povsem zanesljive in točne. "Po ocenah ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je letos v Sloveniji 2.760 brezdomcev. A gre za grobo oceno na podlagi programov, ki jih sofinancira ministrstvo, saj v te programe niso vključeni vsi brezdomci. Nekateri pa celo uporabljajo programe različnih organizacij in so zato lahko šteti več kot enkrat," so sporočili z urada.

Poznamo več kategorij brezdomstva:

1. brezdomci na cesti,
2. brezdomci v zasilnih bivališčih z možnostjo prenočevanja v nočnem centru,
3. brezdomci, ki živijo v objektih, namenjenim brezdomcem,
4. ljudje, ki živijo v institucijah,
5. brezdomci, ki živijo v začasnih bivališčih,
6. brezdomci, ki živijo v začasnih stanovanjih z družino.

Pogosti razlogi za brezdomstvo so neurejene družinske in stanovanjske razmere, revščina, nasilje, duševne težave, alkoholizem in druge odvisnosti. V socialno in materialno neugodnih življenjskih razmerah živi nemalo prebivalcev Slovenije, kar seveda ne pomeni, da bodo postali brezdomci, pa vendar je dejstvo tudi to, da je med brezdomci velik delež takih, ki so se pred brezdomstvom spopadali prav s tovrstnimi težavami. Tudi zato je spremljanje podatkov o življenjskih pogojih prebivalstva zelo potrebno in pomembno.

Pridobljeno s https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6991

2.5 Vrste brezdomstva

2.5.1 Dnevno brezdomstvo

Izraz dnevno brezdomstvo je prvi uporabil nevladni sektor ZDA. S tem izrazom so poimenovali stanje brezdomcev, ki imajo nekakšno prenočišče, a podnevi nimajo kam iti. NImajo nobenih storitev ali aktivnosti. (Jones in Pleace, 2005)

Pri dnevnem brezdomstvu ima oseba še streho nad glavo in svoj prostor, ampak je njihovo dnevno življenje bolj ali manj podobno življenju brezdomcev. Glavni problem dnevnih brezdomcev je, da nimajo socialnih zvez in so izključeni iz družbe, ki ji pripadajo. Niso vključeni v izobraževalni in zaposlitveni sistem. Srečujejo se tudi s pomanjkanjem dela, s katerim bi zapolnili dan. (Dekleva in Razpotnik, 2007)

Takšno brezdomstvo naj bi bila ena izmed faz t. i. ˝cikličnega brezdomstva˝. Pri cikličnem brezdomstvu oseba kroži med nezanesljivimi nastanitvami in ulico. Tu nastanejo tveganja za kronično brezdomstvo, saj lahko oseba hitro pristane na cesti. (Dekleva in Razpotnik, 2006)

2.5.2 Cestno brezdomstvo

Stereotipne predstave, ki jih imajo ljudje o brezdomcih, se najpogosteje nanašajo na cestno brezdomstvo. Predstavljamo si da je cestni brezdomec tisti, ki svoje dneve in noči preživi, npr. na klopci, v bližnjem parku ali v mestnem podhodu. Vendar pa je pojem veliko obširnejši. Zajema vse, ki nimajo strehe nad glavo ali spijo na prostem, poleg tega pa zajema še vse s cestno-uličnim načinom življenja,

za katere ni nujno, da svoje noči preživijo zunaj na ulici. Cestni brezdomci bi naj bili tisti, ki se vsakodnevno znajdejo na ulicah, čez dan in ponoči pa nimajo ustreznih možnosti kam iti oziroma nimajo ustrezne namestitve. Nekateri bodo spali zunaj, drugi pa v t. i. bazah, ki niso namenjene človeškemu bivanju. Drugi bodo za kratek čas spali pri prijateljih ali v zavetiščih, nekateri pa bodo spali v bolnišnicah in zaporih.

Vzroki, da nekdo postane cestni brezdomec, so različni glede na posameznike. Vseeno pa so nekateri razlogi pogostejši od drugih. V gradivu *Street homelessness* (Shelter, 2006) navajajo, da lahko gre za osebne vzroke, povezane z družinskimi odnosi in konflikti, povezanimi s skupnostjo ali s posamezno osebo. Gre pa lahko tudi za strukturne vzroke povezane z ekonomijo, socialnimi trendi in nacionalnim stanovanjskim sistemom.

Pridobljeno s http://pefprints.pef.unilj.si/3839/1/Pedago%C5%A1ka_fakulteta._Diplomsko_delo_Hana_Ko%C5%A1an.pdf

2.6 Posledice brezdomstva

Posledice brezdomstva občutijo država in družba, predvsem pa brezdomci in tudi njihove družine. Posledice se kažejo v izgubi lastnega doma, socialni izključenosti, samoti, osebnostnem propadu človeka in njegovega dostojanstva, zdrsu na družbeno dno, izločitvi iz družbe, pomanjkanju socialne mreže, brezposelnosti in s tem zmanjšanju dohodkov za preživljanje, v zasvojenosti (npr. alkohol, droge), poslabšanju odnosov, ločitvi, oddaljitvi od družine in partnerstva in tudi v umiku pred krutim svetom, životarjenju, odvisnosti od sočutja ljudi, večji potrebi po zunanji pomoči in stigmi. Brezdomci, ki živijo na ulicah, imajo še večje težave: kako preživeti dan in noč ter skrbeti za higieno. Še posebej izpostavljeni težavam so brezdomci, ki ne želijo sprejeti nobene pomoči, kar lahko še skrajša njihovo življenjsko dobo. Na področju zaposlovanja posebni programi za brezdomce ne obstajajo, kar vodi do težkega pridobivanja zaposlitve.

Odkar se je Slovenija pridružila EU se je število tujcev in brezdomcev povečalo, kar se kaže na vedno večjih stroških za odpravljanje brezdomstva. Reševanje brezdomstva je težje zaradi proračunov in načinov izvajanja programov ter zaradi tega, ker nimamo možnosti meriti, koliko je bilo uspešnih primerov izhoda iz brezdomstva. Težje je tudi zaradi pomanjkanja programov za učinkovito preprečevanje brezdomstva (problem je, ker programi niso usklajeni z vzroki brezdomstva in ne upoštevajo posledic brezdomstva). Na ravni družbe so posledice vidne v poslabšanju medsebojnih odnosov, stigmi in v stroških davkoplačevalcev, ki plačujemo za posledice brezdomstva.

Pridobljeno s https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-Y2Y92YGK/b2981077-e8f1-48f5-a2a6-7f91bf65a534/PDF

2.7 BREZDOMNE ŽENSKE

Čeprav je brezdomk bistveno manj kot brezdomcev, tako v Sloveniji in po svetu, so zelo prisotne in neredke. Brezdomk ni toliko predvsem zaradi tradicionalnih spolnih vlog, ki so vezane na skrb za dom, gospodinjstvo in družino.

Pridobljeno s http://www.kraljiulice.org/library/726/spela-strelec-moznosti-brezdomcev-za-boljse-zivljenje-diplomsko-delo.pfd

Brezdomstvo je socialno opredeljen pojem, ki je odvisen od tega, kako vladajoča ideologija definira vprašanje doma in bivanja, torej, kako vzdržuje socialno organizacijo in red. V evropski kulturi je brezdomstvo povezano s simbolnimi pomeni pojmovanja pripadnosti, družine, intimnosti in ljubezni. Danes pojem ˝brezdomstvo˝ povezujemo predvsem z ljudmi, ki imajo malo dohodkov, sredstev, s

pripadniki nižjih slojev, z manjšinami, imigranti, odvisniki od alkohola in drog, osebami s slabšim duševnim zdravjem, pregnanci od doma in pribežniškimi družinami.

Vzroki za brezdomstvo so predvsem ekonomski, razliko v statistiki med spoloma pa povzročijo predvsem zakoreninjeni spolni predsodki in stereotipi, kar je ločilo ljudi, glede na vzroke njihovega brezdomstva, v dve skupini. Za moške se ponavadi predvideva, da postanejo brezdomci zaradi neuspeha na poklicnem področju, kar se prenese na nesposobnost. Medtem naj bi za ženske veljalo, da postanejo brezdomne, ker niso primerne matere in žene.

(Sophie Watson v knjigi Darje Zaviršek. Ženske in duševno zdravje)

2.8 PREDSODKI LJUDEH DO BREZDOMCEV

Zanimivo je, da javnost ponavadi dela večje razlike med mladimi in starimi ˝klošarji˝. Do starejših izražajo simpatijo in sočutje, do mlajših pa nerazumevanje. Radi jih obkladajo z izrazi, temelječimi na predsodkih, kot je *delomrznež.* Mlajši ljudje na ulicah so vendarle novejši pojav, tudi njihovo prosjačenje in množična odvisnost ter dvojne diagnoze (odvisnost v kombinaciji z duševno boleznijo) so pojav, ki ga še kot družba nismo dobro spoznali, kaj šele zanj začeli iskati ustrezne rešitve.

2.9 POMOČ BREZDOMCEM

Brezdomcem lahko pomaga vsak na svoj način. Se pa uveljavlja vedno več programov, ki delajo na tem, da spodbudijo brezdomne, naj bodo tudi sami aktivni reševalci svojih težav. Znano je, da veliko oseb ne želi prositi za pomoč v javnih institucijah, kot je na primer Center za socialno delo. Pri brskanju po spletu in pogovorih o tej temi sva ugotovili, da se veliko aktivne pomoči izvaja tudi preko nevladnih organizacij in društev, kot je društvo Kralji ulice, kjer lahko brezdomci tudi kaj zaslužijo. Med raziskovanjem sva ugotovili, da imamo tudi na Ptuju zavetišče za brezdomce, kamor se lahko zatečejo brezdomni in ljudje v bivalni stiski. Na razpolago jim je vse leto, ne glede na letni čas.

2.9.1 Kralji ulice

Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcem Kralji ulice je samostojna nevladna humanitarna organizacija z nepridobitnimi cilji, ki je bila formalno ustanovljena septembra 2005.

Društvo združuje strokovnjake in strokovnjakinje ter druge posameznike in posameznice, ki se ukvarjajo z brezdomstvom in z njim povezanimi situacijami, pojavi ter posamezniki in posameznicami, ki doživljajo brezdomstvo in s tem povezano socialno izključenost.

Programi, ki jih izvaja društvo Kralji ulice, so namenjeni brezdomnim in drugim socialno izključenim skupinam prebivalstva. Brezdomnim nudijo strokovno pomoč in podporo pri vključevanju v formalne in neformalne oblike pomoči ter omogočajo in povečujejo dostopnost do družbenih virov.

Društvo deluje v smislu zmanjševanja osebne, socialne, ekonomske in pravne škode ter dajanja moči posamezniku, hkrati pa preko cestnega časopisa ozavešča širšo javnost in promovira družbeno delovanje na področju brezdomstva.

Osnovni princip prodaje je tak: ulični prodajalec v dnevnem distribucijskem centru kupi časopis po ceni pol evra, potem pa ga proda za en evro na ulici, pri čemer pol evra od vsakega prodanega izvoda ostane njemu.

2.9.2 Društvo Ars Vitae

Med najinim raziskovanjem je bilo eno izmed vprašanj, ki naju je vodilo, sledeče: Kje lahko na Ptuju brezdomci najdejo pomoč?

Kot sva že omenili, je za socialno pomoč pristojen Center za socialno delo. Vendar tam v celoti ne izvajajo programov, ki bi dejansko pokrivali celovito podporo temu problemu. Tudi na Ptuju deluje nevladno društvo za pomoč različnim socialno šibkim skupinam. Na Ptuju je takšno društvo Ars Vitae, ki je registrirano kot Društvo za razvoj in izvajanje programov pomoči. V tem društvu programe izvajajo zaposleni, ki imajo primerno izobrazbo in izkušnje. Programi, ki jih izvajajo, pa so narejeni na osnovi potreb v našem okolju. Zato, da jih lahko izvajajo, pa potrebujejo finančna sredstva, ki jih dobijo na različne načine. Nekatere programe potrdi Ministrstvo za delo, socialne zadeve, kar pomeni, da jih financira. Programe lahko financira tudi občina ali pa dobijo denar od donatorjev. Ars Vitae izvaja program KAMRA – celovita podpora brezdomnim osebam. Prav zato sva več informacij poiskali kar pri njih. Prvo informacijo o tem sva zasledili v lokalnem časopisu.

»Te dni je na ptujskem Zadružnem trgu vrata odprla Kamra, dnevni center in zavetišče za brezdomne ljudi, ki bodo tod čez kak mesec lahko tudi prespali. Mestna občina Ptuj je poskrbela za obnovo nekdaj praznega dela stanovanjske hiše, ki je v njeni lasti. Zavetišče bo delovalo vse dni v letu, v njem bo tudi deset postelj, uporabniki bodo lahko tam brezplačno prespali do tri dni, mesečni prispevek za uporabnika pa je 80 evrov. V sodelovanju z društvom Ars Vitae in drugimi s programom Kamra zagotavljamo celovito podporo brezdomnim osebam in posameznikom, ki se težko znajdejo v vsakdanjem življenju in si zaradi različnih razlogov ne zmorejo zagotoviti osnovnih pogojev za življenje. Program združuje namestitveno enoto in možnost dnevne obravnave s terenskim delom in sprejemališče. Uporabniki bodo morali upoštevati predpisani hišni red in kršitelje le-tega bomo tudi odslovili. Sodelavci društva Ars Vitae bodo v Kamri prisotni 24 ur. Namestitev v zavetišču bo mogoča največ tri mesece, v tem času pa bomo s strokovnjaki iskali najboljše rešitve za posameznikove težave. Zavetišče tudi ni namenjeno beguncem ali državljanom drugih držav,« pojasnjujejo v ptujski mestni občini, ki je kot lokalna skupnost dolžna zagotoviti ustrezne socialnovarstvene programe za zaščito in varstvo brezdomnih ljudi.

»Že v preteklosti smo ob donirani hrani svojim uporabnikom nudili tudi psihosocialno podporo in druge oblike humanitarne pomoči, tako lahko socialno ogroženi pri nas dobijo še oblačila. Nadvse pomembna pa je tudi individualna pomoč v obliki svetovanja, skupaj iščemo rešitve iz težav, kar bo zdaj, z delovanjem Kamre, še dostopnejše,« razlaga **Amadeja Kokot**, vodja programa Kamra. Dodaja, da je izredno dobro sprejet program donirane hrane, s katerim so začeli prepoznavati (tudi) prikrito brezdomstvo.

»Izkazalo se je, da so med nami ljudje, ki rešitve za svoje težave, povezane z brezdomstvom, ne iščejo v javnih službah, zato je naš program za njih izjemnega pomena. Že lansko leto se je na nas obrnilo 45 posameznikov, od tega dvanajst brezdomnih oseb, ki smo jim pomagali pri iskanju primerne namestitve in jim nudili drugo humanitarno pomoč in zagotovili strokovno pomoč. V letošnjem letu pa se je na nas obrnilo že 65 ljudi, od teh je bilo sedem brezdomnih,« razlaga sogovornica, ki je prepričana, da je mesto z ureditvijo Kamre naredilo velik korak v smeri reševanja težav tistih svojih občanov, ki potrebujejo tovrstno pomoč: »V Kamro, pa čeprav kuhinjo še urejamo in čakamo na pohištvo za spalni del hiše, pri čemer si pomagamo z donacijami in podarjenimi rečmi, že prihajajo uporabniki, ki se srečujejo v dnevnem centru, kjer jim pomagamo s strokovno podporo.«

Pridobljeno s https://www.vecer.com/na-ptuju-vec-kot-zavetisce-za-brezdomne-6529463

3. EMPIRIČNI DEL

3.1 Opredelitev problema

Dandanes postaja brezdomstvo vse večji problem. Sploh v Sloveniji se število brezdomcev znatno povečuje. Najhuje je v velikih mestih, kot so Ljubljana, Maribor in Celje. V slovenskem prostoru so ljudje še vedno mnenja, da so si brezdomci za stanje, ki ga živijo/preživljajo krvi sami. Navajajo, da smrdijo, kradejo, pijejo, so neprijazni. Prevladujejo mnenja naj nehajo prosjačiti in si najdejo delo.

V našem okolju lahko opazimo vedno več akcij in pomoči brezdomcem. Ukrepi, ki se pojavljajo oz. se jih poslužujemo, pripomorejo k boljšemu življenju brezdomcev, vendar tu ne gre za dolgoročne rešitve, ki bi problem brezdomstva odpravljale na strukturni ravni.

Z najino raziskovalno nalogo sva poskušali prispevati h globjemu razumevanju brezdomne tematike. Z raziskavo pa sva ugotavljali lokalno stanje brezdomstva – okolico Ptuja in ga potem primerjali s širšo Slovenijo. S pomočjo intervjujev sva ugotavljali vzroke in zdravstvene ter socialne posledice brezdomstva in tveganja, povezana z brezdomstvom. Prav tako sva poskušali nakazati morebitne in že obstoječe rešitve za zmanjšanje problematike.

3.2 Metoda in postopek

Svojo raziskovalno nalogo sva zastavili kot teoretični del in analitično delo z uporabo metode zbiranja informacij, raziskovanja, intervjuvanja in anketiranja ter analize zbranih podatkov. Uporabili sva naslednje metode dela:

- terenski del (obisk Kamre),
- intervju,
- anketni vprašalnik,
- zbiranje podatkov,
- analiza ankete.

3.3 Uporabljeni instrumenti:

V svoji raziskovalni nalogi sva uporabili kvalitativno raziskovalno metodo. Izhajali sva iz stvarnih, praktičnih in vsakdanjih problemov. Najine ugotovitve tako lahko pripomorejo k takojšnji akciji in možnosti iskanja neposrednih rešitev za brezdomstvo.

3.3.1 Intervju

Opravili sva dva intervjuja. Prvi intervju je potekal z vodjo programa Kamra, go. Amadejo Kokot. Drugi intervju je prav tako potekal v omenjeni instituciji z enim od brezdomcev, ki trenutno biva v poslopjih Kamre. Naj ostane neimenovan zaradi zaščite njegove identitete. Najti sogovornika, ki je osebno vpleten v brezdomno problematiko je bil izziv, saj so le redki pripravljeni o tem govoriti/spregovoriti. Intervjuvanec, ki trenutno biva v ustanovi Kamre, je bil zelo prijazen. Oba intervjuvanca sva med intervjujem snemali, da sva lažje ujeli podatke, potrebne za nadaljnjo raziskavo. Najprej sva intervjuje dobesedno prepisali v Wordov dokument, šele nato sva začeli z analizo.

3.3.2 Anketiranje

Za zbiranje empiričnih podatkov sva pripravili anketni vprašalnik. Vprašalnik sva sestavili iz osmih vprašanj. Nekatera vprašanja so bila zaprtega tipa, druga so pričakovala opisne odgovore z možnimi več odgovori.

3.3.3 Podatki o vzorcu anketiranja

V anketo sva vključili učence 9. razreda na svoji matični šoli. Le-ti so stari od 14 do 15 let. Anketo je izpolnilo 27 učencev, ki so bili na dan anketiranja prisotni pri pouku. V analizo sva vključili podatke, kjer je bil jasno razviden odgovor. Pri nekaterih vprašanjih sva dobili nerazumljive oziroma nesmiselne odgovore, zato sva jih nekaj izpustili.

4. REZULTATI

4.1 INTERVJU Z VODJO PROGRAMA KAMRA NA PTUJU

Izvedli sva intervju z vodjo programa Kamra – celovita pomoč brezdomnim osebam na Ptuju. Program vodi gospa Amadeja Kokot, ki je diplomirana socialna delavka. Program v največji meri financira Mestna občina Ptuj.

Intervju sva izvedli v mesecu januarju 2019 in sva ga s privoljenjem posneli, kasneje pa prepisali v dokument. Spodaj navajava prepis intervjuja.

1. Lahko za začetek predstavite program?

Trenutno se nahajamo v programu Kamra, celoten naslov je Kamra – celovita podpora brezdomnim osebam. Namenjen je brezdomnim osebam, se pravi osebam, ki ostanejo brez strehe nad glavo, ki ostanejo brez stanovanja, osebam, ki živijo v negotovih razmerah. To se pravi, da gre za en tak širok spekter nekih razmer, ki so povezane s pomanjkanjem nekih zdravih razmer, varnega prenočevanja, varnega življenja. Gre za negotovo obliko, kjer človek nima neke stalnosti in se konstantno bori iz dneva v dan z načinom preživetja. Del preživetja je namreč tudi to, da imaš streho nad glavo. Naš program je namenjen tem osebam in sam program Kamra je razdeljen na dva podprograma: prvi je dnevni center, drugi pa je namestitvena enota oz. odprti tip zavetišča.

2. Kako dolgo že obstaja ta program?

Ta program smo zagnali v letu 2017. V letu 2018 pa smo razvili, nadgradili še namestitveno enoto, tako da zdaj, v letu 2019, deluje v taki obliki.

3. Komu je ta program namenjen?

Ta program je namenjen, kot sem že povedala, vsem brezdomnim osebam, pa tudi posameznikom, ki se težko znajdejo v vsakdanjem življenju. Imamo pa tudi take osebe, ki prihajajo k nam v dnevni center, ki so v preteklosti izgubile bivališče in so si v nekem določenem časovnem obdobju zmogle najti bivališče, se znova postaviti na noge, vendar še zmeraj nimajo socialne mreže, sorodnikov, prijateljev in jim je težko samim vztrajati v takšni situaciji. Zato jim ogromno pomeni, da lahko pridejo sem, se podružijo, izmenjajo dobre prakse reševanja nekih težav in tvorijo nove socialne mreže. Tako da si tisto, česar nimajo v svojem življenju znotraj neke sorodstvene mreže, lahko ustvarijo tu. Pri nas je neke vrste varna točka za tiste, ki ne zmorejo tvoriti dobrih povezav v svojem sorodstvenem krogu, ker vsi nimajo teh zdravih pogojev.

4. Koliko brezdomcev je do zdaj že bilo vključenih v ta program?

V letu 2018 je bilo 19 brezdomnih oseb, ki so pri nas prenočevali. Mi smo to namestitveno enoto zagnali avgusta in je bilo v obdobju od avgusta do decembra 2018 tukaj 19 oseb. Samo v januarju 2019 pa jih je bilo že 12. Pričakujemo 44 uporabnikov prenočišča.

5. Kako močno je brezdomstvo razširjeno po Ptuju in okolici?

Brezdomstvo obstaja skozi vso zgodovino. V času antičnega Egipta se je razvilo izrazito brezdomstvo, lahko rečemo, da je to začetek brezdomstva, skozi obliko sužnjelastništva. Nekoga, ki je povsem podrejen nečemu, čemur ne zmore dohajati. To sem povedala kot neko osnovo, da se razume, kaj pomeni za naše okolje brezdomstvo. V Ljubljani je ogromno vidnega brezdomstva, tam lahko vidimo posameznike, ki prosjačijo in takoj, že na prvi pogled opaziš, kdo je človek, ki je v stiski. Pri nas pa to ni

tako zelo očitno, je manj vidno in pravimo, da za nas velja prikrita oblika brezdomstva. V večini gre za dnevno obliko brezdomstva, tu in tam pa kakšen drug primer. V mestu se še zmeraj te oblike prej opazijo, kakor na vasi, ker se tam lahko ljudje zatekajo v skednje, starejše hiše, kjer je zemlja, si lahko kaj pridelajo. V mestih pa je to težje. Tisti, ki so vidni, načeloma se zelo trudijo biti prikriti, se obračajo na železniško postajo, na bencinske črpalke, tudi železniški vagoni so bili v preteklosti zelo aktualni, kjer so kakršnikoli nadstreški. Ampak to je vse ob neki določeni uri, kjer ga kot posameznika ne moremo opaziti. Pri nas je to razširjeno glede na stiske, ki jih posamezniki doživljajo. Zdaj lahko govorim o razširjenosti le na podlagi številk, s katerimi se mi soočamo. Center za socialno delo bi podal svojo sliko, ker je sam pojem brezdomstvo zelo širok in je za naše okolje značilno prikrito brezdomstvo. To pa pomeni, da govorimo o osebah, ki se podnevi nekje nahajajo, zvečer pa se vrnejo k določenemu prijatelju. Eno noč je pri prijatelju, drugo noč preživi zunaj, nato spet v kakšni stari hiši in tako kroži. Podnevi pa se pač prosto giblje in si poskuša zapolniti dan. Takšna oblika je pri nas bolj pogosta kot kak tipični primer, ki vsako noč preživi na cesti.

6. Kateri so najpogostejši razlogi, da ljudje postanejo brezdomci?

To je zmeraj kompleksna tematika in vedno večplastna, povezana pa je tudi z zdravstvenim vidikom ter pomanjkanjem socialne mreže. Če človek nima nekih prijateljev, zdravega sorodstva, če mu zdravje ne služi, to prispeva k temu, da vedno nekje išče nekakšno uteho. Običajno se najde uteha v odvisnosti od težke droge ali alkohola. V takih primerih se ti ljudje še bolj osamijo, tudi okolje jih samo po sebi izloča zaradi teh dejavnikov. Težko zdržijo v nekem okolju in samo okolje jih težko prenaša.

7. V katerem starostnem obdobju najpogosteje ljudje postanejo brezdomci?

To je spet odvisno od posameznika, večinoma se to začne ob osamosvojitvi, se pravi polnoletnosti. Če si končal osnovno šolo in si se odločil, da se ne boš več izobraževal, te starši niso dolžni več finančno podpirati in si prepuščen samemu sebi. Če si ne najdeš službe, pristaneš na denarni socialni pomoči in na podlagi tega funkcioniraš. Ampak v Sloveniji je ob tem znesku zelo težko delovati. Lahko se to zgodi mlademu človeku, po večini pa gre za neko srednjo generacijo od 40 do 60 let. Tu se lahko posameznikovo zdravje najbolj zalomi, ko npr. človeka osebne življenjske odločitve pripeljejo do tega, da izgubi družino, ki si jo je ustvaril ali izgubi dom in zaradi tega pristane na cesti. To lahko traja tudi do njegove starosti. Velikokrat pa se zgodi, da ostanejo starejši ljudje brez partnerja, mogoče niso imeli otrok, imajo šibko zdravje, še niso dovolj stari za dom upokojencev, kjer je tudi čakalna doba zelo dolga, torej ne morejo v dom upokojencev in ne morejo obdržati stanovanja, ker je pokojnina dostikrat premajhna. Če ne morejo plačevati najemnine, pa lahko pristanejo na cesti. Torej je najpogostejše obdobje od 40 do 60 let, se pa to lahko zgodi tudi mlademu človeku. Pri nas smo že imeli štiri primere 20-letnikov, ki so bili pregnani od doma. Se pravi, da še imajo matični dom, ampak pride do konflikta, nasilja in zapustijo dom, posledično pa nimajo kam.

8. Se vam je že zgodilo, da je k vam prišla mladoletna oseba?

Ne, mladoletnih oseb še nismo imeli. Če bi se mladoletne osebe obrnile na nas, smo mi primorani obvestiti Center za socialno delo, ker gre tukaj za zaščito otrokovih pravic.

9. Je več žensk ali moških brezdomcev?

Kar se tiče Ptuja, je več moških kot žensk. Pri nas je bilo do zdaj štiri do pet žensk, preostalo so moški. Ženske so bile stare od 20 do 40 let. Moški pa so šteli 20, pa potem od 30 do 70 let.

10. S kakšnim težavami se brezdomci soočajo?

Predvsem z zdravstvenimi težavami, pomanjkanjem socialne mreže, finančnimi težavami, težavami z odvisnostjo, duševnimi stiskami, osamljenostjo, z občutkom, da niso slišani, opaženi, tudi z občutkom manjvrednosti. Potreba po stiku z drugačnim pogledom na življenje, ker niso imeli možnosti, da bi sploh lahko dojemali svet na nek drug način, ker že po večini izhajajo iz matične družine, kjer so bile stvari zelo težke, kjer je bila vzgoja zelo težka, kjer so se ves čas soočali z nekim nasiljem. Ko je pred teboj svet, ki ga vidiš, prežet samo z nasiljem, gledaš na življenje skozi te oči … Taki posamezniki so avtomatsko izločeni iz okolja in jih velikokrat drugi ne razumejo.

11. Katero starostno obdobje največ uporablja program?

Od 40 do 65 let.

12. Imate omejitve za vključitev v vaš program oz. katera so pravila, da so lahko vključeni?

Omejitev je mladoletnost. Pravila so: spoštovanje hišnega reda, samostojen prihod, skrb za osebno higieno.

13. S kakšnimi težavami oz. izzivi se soočate vi kot izvajalci pomoči?

Ko delaš z ljudmi, moraš ves čas delati tudi na sebi. Ko namreč slišiš žalostne zgodbe, se soočaš s tako široko problematiko, moraš zelo dobro razumeti tudi sebe. Stvari se človeka dotaknejo. Za mene strokovnost pomeni to, da se posamezniku skušam čim bolj približati, razumeti njegove stiske in mu pomagati v sklopu tega, kar naš program omogoča. Profesionalna stiska bi bila točka, ko se vprašam, do kod lahko jaz pomagam človeku, kako mu še lahko pomagam oz. kje se moram ustaviti, kje je tista točka, ko mora človek sam narediti korak naprej. Ta pot, ki pa jo mora posameznik prehoditi, je seveda drugačna od posameznika do posameznika.

14. Kako pomagate osebam vključenim v program?

Omogočamo jim varno prenočevanje, možnost za pogovor, hrano; v primerih, da nimajo res ničesar, jim omogočimo obleko, stike z ljudmi znotraj našega programa, aktivnosti, ki jih izvajamo. V glavnem poskušamo pri vsakem posamezniku vzpostaviti pozitivno lastnost, ki jo prinaša. Nekateri so zelo kreativni in ustvarjajo, eni želijo biti v tišini, imajo tudi pravico do tihega sodelovanja in ne posegamo vanje ter dopuščamo, da grejo skozi svoje procese, da se lahko postavijo na noge. Spet drugi so zelo aktivni in če pokažejo velik interes do reševanja težav, ga po najboljših močeh spodbudimo in podpremo pri tem, da čim prej zapusti naš program.

15. Kako dolgo v povprečju pa brezdomci obiskujejo ta program?

Nekateri pet dni, drugi samo eno noč, eni tri mesece, nekateri pa v dnevni center prihajajo že drugo leto. Odvisno, kaj človek tukaj najde zase. Nekateri samo prenočujejo in se poslovijo, lahko pa tu prenočujejo in se dobro počutijo. Kljub temu, da najdejo drugo nastanitev, pa še prihajajo sem v dnevni center po tisto bližino, varnost, ki je zunaj še ne more vzpostaviti. Torej je spet odvisno od primera do primera.

16. Kaj običajno počnejo brezdomci? Kje se zbirajo?

Pri nas v dnevnem centru si lahko kaj skuhajo, operejo oblačila, se pogovarjajo, so na internetu, gledajo televizijo, kartajo, ustvarjajo, letos smo imeli vrtičkarje in smo naredili vrt, izdelovali smo ptičje hišice za mestni park, zdaj imamo v načrtu narediti visoke grede. Načeloma jih spodbujamo k temu, da si najdejo drugo nastanitev in privarčujejo.

17. Ali se vam zdi, da je program uspešen?

Glede na časovno obdobje in hiter razvoj predvidevamo, da je uspešen. Vidim pomanjkljivost tega, da ljudem vseeno ne moremo ponuditi tega, kar bi želeli, in sicer vsak posameznik, ki bi si želel najti stanovanje na Ptuju, ga ne more kar tako dobiti. Naša želja je, da bi svojim uporabnikom, s katerimi dobro sodelujemo in se trudijo, pa jih zdravstvo omeji, našli stanovanje. Da bi jim ponudili neko nastanitveno podporo še zraven, da bi lahko nekje imeli kakšno svojo sobico. Glede na to, da Ptuj doslej ni imel zavetišča, zdaj pa se lahko ljudje nekam zatečejo, je to za naše mesto velik uspeh.

18. Menite, da država naredi dovolj za odpravo brezdomstva?

Menim, da se naša država trudi z socialno-varstvenimi programi, da omogoča možnost nekega krpanja sistemskih napak. Načeloma pa brezdomstvo radi izpostavijo kot nekaj, za kar je posameznik kriv sam, ampak to ni v celoti res. Delno je že res, a naš sistem dopušča, da človek zdrsne tako daleč. Država bi se morala miselno preusmeriti v iskanje dolgoročnih rešitev, ker zavetišče človeku ne nudi dolgotrajne podpore in ni varna oblika, saj mi, kakor hitro smo polni, ne moremo človeka več sprejeti. Potem oseba spet kroži in ni nujno, da bo znotraj svojega okolja našla prenočišče. Ko bo ta posameznik premeščen v drugo okolje, se ne bo mogel varno postaviti na noge. Morali bi razmišljati v smeri dolgotrajne nastanitve in podpore, kjer bi se vsakemu posamezniku namenila svoja sobica.

19. Nam lahko poveste o dobri praksi pomoči brezdomcem?

Kar se tiče Slovenije, lahko izpostavim alternativo Kralji ulice, saj izbirajo drugačne pristope prikazovanja te problematike s prodajo revije, časopisov. Na ta način se posamezniki hitreje opolnomočijo, se postavijo na noge, ker lahko nekaj zaslužijo. To idejo tudi mi počasi vnašamo v naše območje, naši uporabniki že pišejo pesmi, misli. Nekaj so že zaslužili v preteklem letu in tisti, ki so zainteresirani, bodo mogoče v našem območju prodajali časopis. Drugače pa se mi zdi primer dobre prakse za naše območje prav naš prostor kot tak, kjer smo locirani, nismo zaprti, vsak lahko kadarkoli pride, stopi do nas, vidi našo delovanje in ljudje so zaradi tega izgubili strah ter opustili različne predstave o tem, da je nekdo, ki leži na cesti, najbolj tipični primer brezdomstva, saj je lahko daleč od tega.

4.2 INTERVJU Z BREZDOMNO OSEBO

Pri najinem raziskovanju brezdomstva sva prosili za kratek intervju z brezdomcem, ki je uporabnik programa Kamra. Želiva, da ostane anonimen. Pri intervjuju je bila navzoča tudi vodja programa. Gospod je bil zelo prijazen.

Spodaj navajava dobesedni prepis vprašanj in odgovorov.

1. Nam lahko zaupate vašo starost?

Star sem 50 let**.**

2. Ali sami sebe opredeljujete za brezdomca?

Ne, jaz sem tukaj uporabnik, ker še nimam plačane elektrike. Zdaj koristim, da lahko tukaj prespim.

3. Iz katerih razlogov ste postali brezdomni?

V mladosti sem bil brezdomen, ker nisem pustil, da bi me kdo komandiral. Zdaj to zelo obžalujem. Dandanes pa sem tukaj po svoji krivdi. Nisem brezdomec. Jaz imam stanovanje, ampak nimam elektrike in zdaj pri -6 °C ne moreš spati v mrzlem stanovanju.

4. Menite da imajo ljudje predsodke o brezdomcih?

Ja.

5. Katere težave vas najbolj motijo pri življenju brez doma?

Nimaš tistega privatnega življenja. Rad bi bil z nekom, pa ne moreš biti, ker ga nimaš kam dati. Če direktno povem, bi rad imel partnerko, ker pa je ni kam dati, je potem nerodno.

6. Kako se znajdete s higieno in prehranjevanjem?

S prehranjevanjem mi zelo pomaga Razdelilnica hrane. Zdaj, ko nimam elektrike, mi tukaj pomagajo, da se lahko tu umijem.

7. Kje preživljate čas?

Več ali manj sem tukaj (Kamra). Drugače pa še imam dva prijatelja, da se lahko zatečem tja in pogledam televizijo, da vsaj nekaj vem.

8. Koliko plačujete za svoje prenočišče in hrano? Kje dobivate svoje dohodke?

Jaz dobivam svoje dohodke preko Centra za socialno delo. Koliko plačujem za prenočišče, pa ne želim povedati.

9. Ste zadovoljni z nastanitvijo v programu Kamra?

Zelo.

4.3 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Anketa je bila izvedena 3. 3. 2019, in sicer med devetošolci na najini matični šoli. Izpolnjenih je bilo 27 vprašalnikov. Z anketnimi vprašanji sva skušali ugotoviti, koliko poznajo najini vrstniki problem brezdomstva na Ptuju in koliko ter na kakšen način bi jim bili pripravljeni pomagati.

Ankete so reševali med poukom z dovoljenjem učitelja, navodila za izpolnjevanje pa sva jim dali osebno.

1. Vprašanje: KAJ ZA VAS POMENI BITI BREZDOMEC?

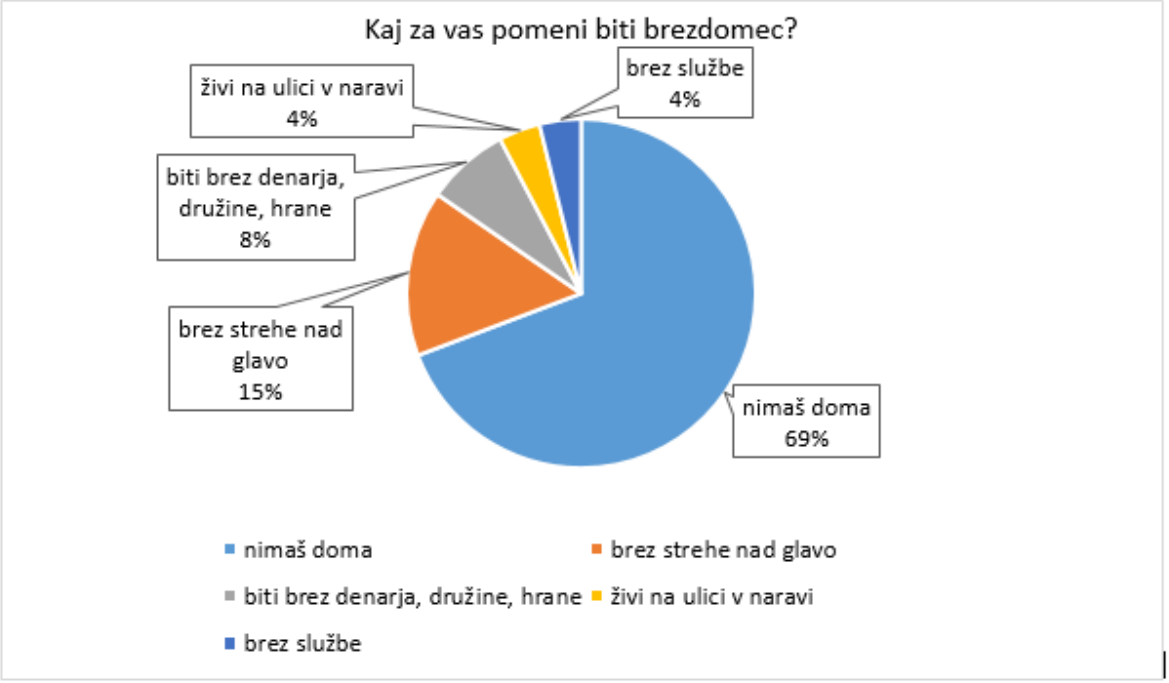

Slika 1: Pomen pojma brezdomec

Na vprašanje »Kaj za vas pomeni biti brezdomec?« je največ vrstnikov odgovorilo, da so to ljudje brez doma, brez strehe nad glavo, brez denarja, družine, hrane, da ti ljudje živijo v naravi oziroma na ulici.

S tem vprašanjem sva ugotovili, da najini sošolci poznajo pomen brezdomstva.

2. Na podlagi navodila, naj napišejo nekaj asociacij na besedo brezdomec, so bili podani zelo raznovrstni odgovori.

Reven, brez doma, brez hrane, dom, prijazni, prosjačenje, raztrgana oblačila, ulica, brez denarja, klošar, samota, umazanost, si pod mostom, v škatli okoli ognja, ubožen, posebni, ljudje, drugačen, neizobraženost, nezaželjenost, most, smeti, slabo življenje, brez družine, nesreča, iznajdljivost, smiljenje, cigan, tema, mrzlo, park, burek.

Tudi pri tem odgovoru sva ugotovili, da imajo na besedo brezdomec veliko asociacij in večina jih brezdomce zagotovo opredeljuje.

3. Se vam zdi, da je na Ptuju in okolici veliko brezdomcev?

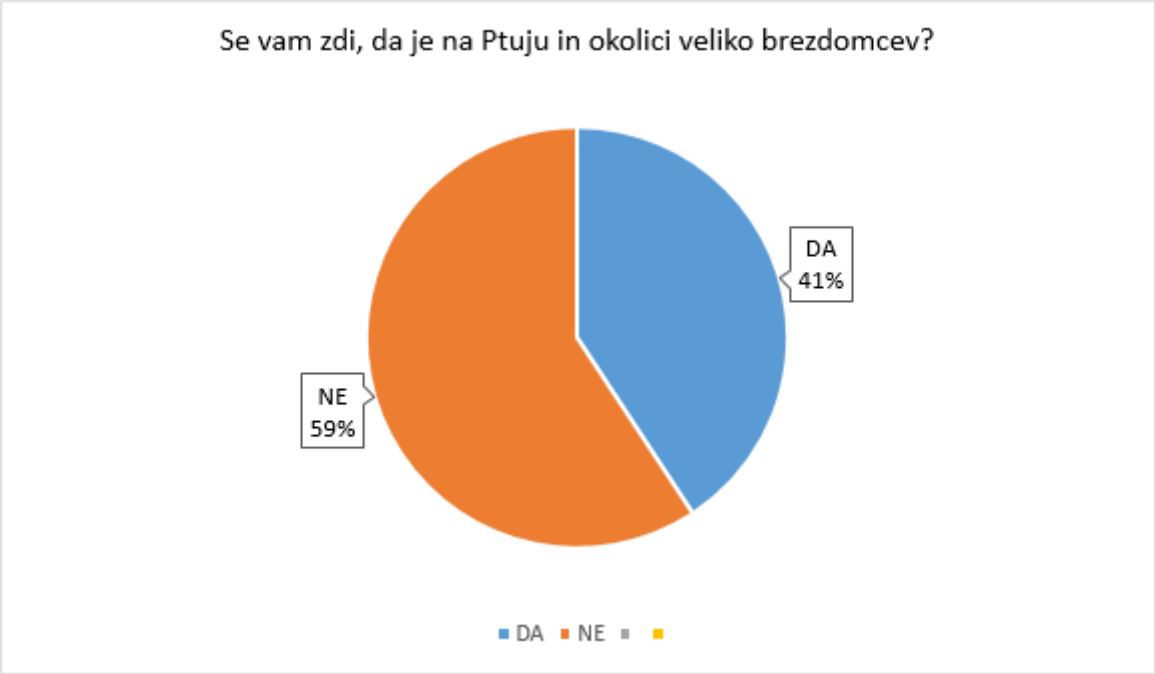

Slika 2: Ali je na Ptuju veliko brezdomcev?

Več kot polovica sošolcev se je odločila za odgovor ne (16). Torej menijo, da brezdomstvo na Ptuju ni problematično. 11 učencev pa kljub temu meni, da je brezdomcev na Ptuju veliko.

4. Ste že kdaj na Ptuju prišli v stik z brezdomcem?

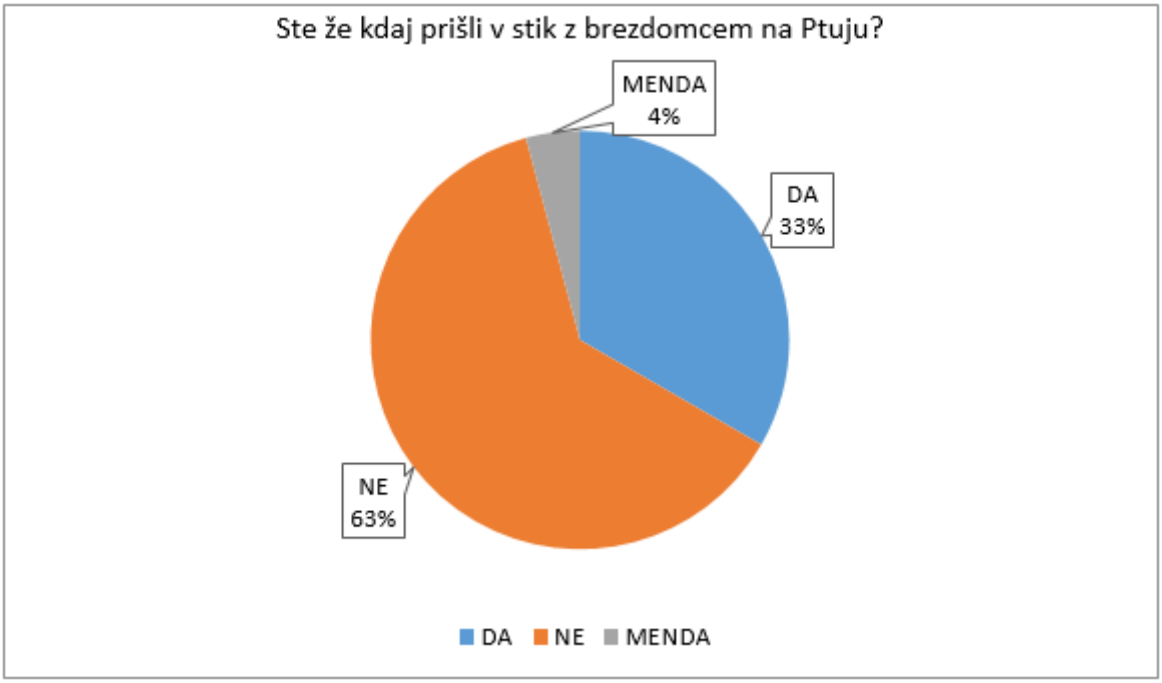

Slika 3:Stik z brezdomci na Ptuju

Večina vrstnikov še nikoli ni prišla v stik z brezdomcem (15), osem devetošolcev pa je že srečalo brezdomca (v podhodu in pred trgovino, kjer je prosil za denar).

5. Če bi vas brezdomec prosil za pomoč, bi mu pomagali?

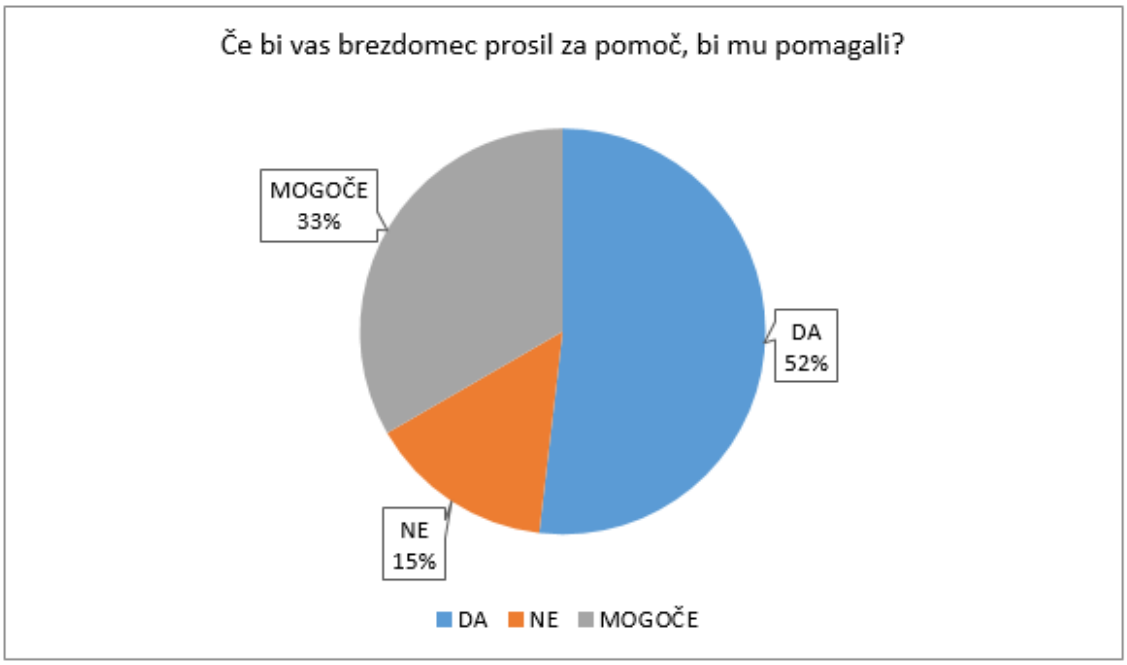

Slika 4: Ali bi pomagali brezdomcu?

14 sošolcev bi brezdomcu pomagalo, štirje učenci v nobenem primeru ne bi pomagali brezdomcu, mogoče bi pomagalo devet devetošolcev.

Veseli naju, da je nekaj več kot polovico učencev odgovorilo, da bi pomagali brezdomcu. Vprašanje pa je, kaj bi naredili v konkretni situaciji. Predvidevava, da bi bila številka nižja, kar kaže tudi odgovor na naslednje vprašanje.

6. Ste že kdaj pomagali kakšnemu brezdomcu?

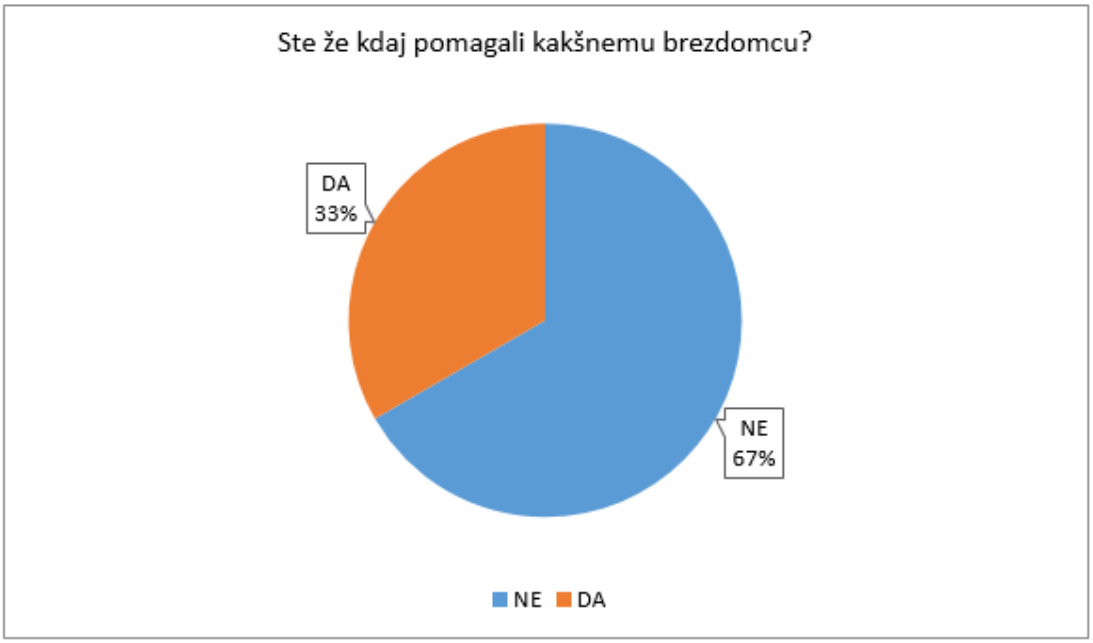

Slika 5: Ste že pomagali brezdomcu?

Od 27-tih anketiranih učencev je devet učencev že pomagalo brezdomcu na tak način, da so jim nesli oblačila in druge potrebščine, dali denar, v enem primeru pa so poklicali reševalce.

7. Kaj menite, kateri so najpogostejši razlogi, da ljudje postanejo brezdomni? (možnih več odgovorov)

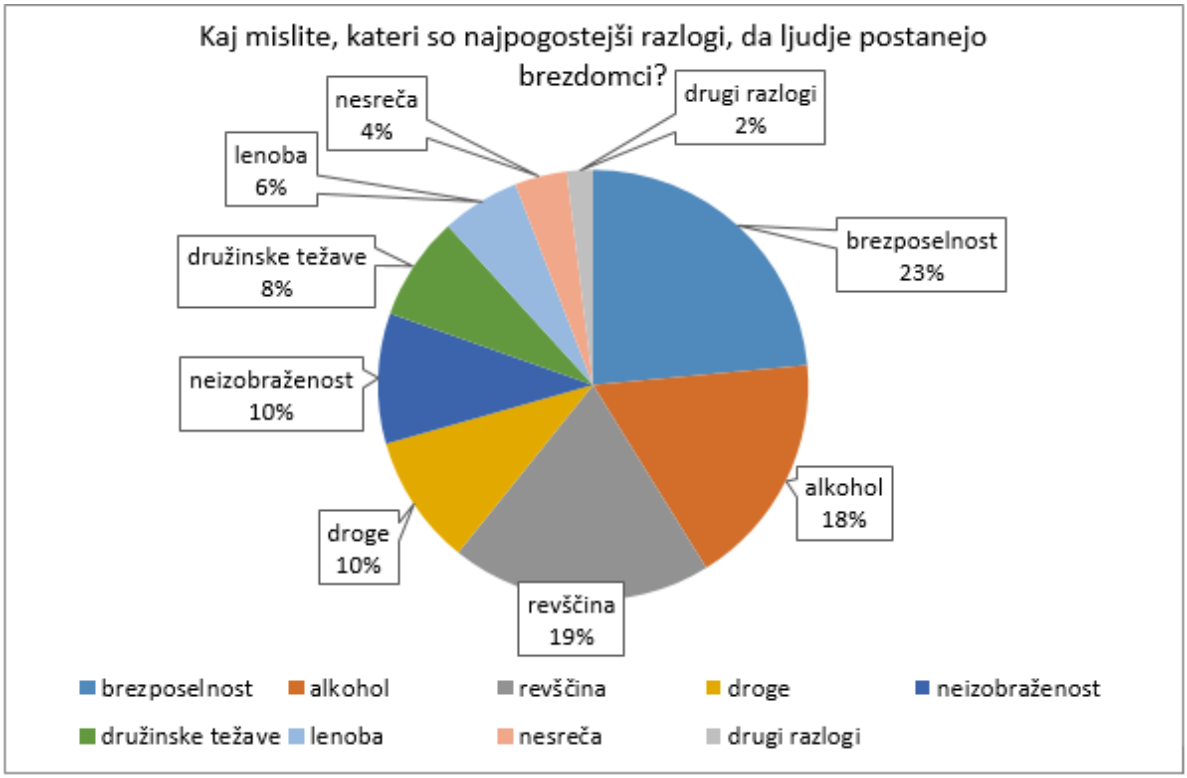

Slika 6: Razlogi za brezdomstvo

Tudi pri tem vprašanju se je pokazalo, da so jim razlogi, zakaj ljudje postanejo brezdomci, poznani.

8. Se vam zdi, da so brezdomci slab zgled družbi in zakaj?

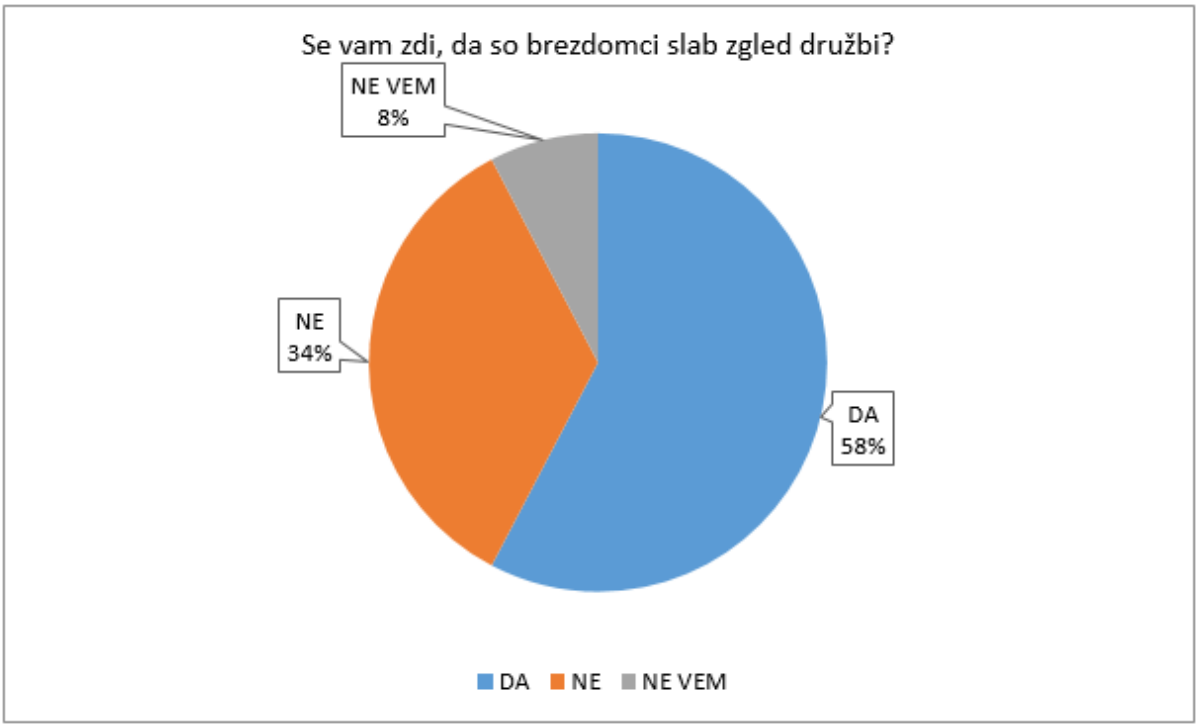

Slika 7: Brezdomci - zgled družbi

Devet učencev je odgovorilo, da brezdomci ne dajejo slabega zgleda družbi, večina, kar 15 učencev pa je odgovorilo, da so brezdomci družbi slab zgled. Razloge, ki so jih navedli, so bili: ker se vidi, kako slabo skrbimo za brezdomce kot država (3x), ker se kaže, da v kraju ni dobrega šolanja (2x), ker niso pametni in izkoriščajo socialno podporo, namesto, da bi šli delat (3x). En odgovor ni bil razumljiv in ga zaradi tega nisva vključili v rezultate. Zato je odgovorov pri tem vprašanju 26.

Ostali odgovori so bili še:

- ker denar ni enakomerno porazdeljen,
- ker grdo zgledajo na ulici,
- ker se vsakodnevno borijo za preživetje,
- ker prosjačijo turiste,
- ker če bi bili vsi takšni, bi šla država po gobe,
- ker mi ni fino, ko vidim brezdomca,
- ker kažejo slabosti naše družbe.

Ugotavljava, da imajo sošolci različno mnenje o tem, ali so brezdomci slab oziroma dober zgled družbi. Večinoma so mnenja, da je država oziroma politika države kriva za pojav brezdomstva. Razočarani pa sva nad tem, da niso v večjem številu pripravljeni pomagati brezdomcem.

5. RAZPRAVA

V tem raziskovalnem delu sva si postavili glavno raziskovalno vprašanje, ki se glasi: Kakšno je vsakdanje življenje brezdomcev?

Ugotovili sva, da obstaja več različnih oblik brezdomstva in da se med sabo zelo razlikujejo. Zaradi dejstva, da obstaja več oblik brezdomstva, je zelo težko določiti, kakšno je njihovo vsakdanje življenje. V primeru cestnega brezdomstva oseba preživi svoje dni in noči v naravi, parku ali stavbi, ki ni namenjena bivanju. Če pa se brezdomstvo pojavi kot dnevno, je zanj značilno, da imajo nekakšno prenočišče oziroma streho nad glavo, a podnevi nimajo kam iti. Pri dnevnem brezdomstvu govorimo o osebi, ki ima streho nad glavo, vendar je njegovo dnevno življenje bolj podobno brezdomstvu. Pri tem ni problem prenočišče, pač pa to, da niso socializirani, da nimajo družine, prijateljev, socialnih zvez in so izključeni iz družbe, ki ji pripadajo. Srečujejo pa se tudi s pomanjkanjem dela, s katerim bi zapolnili dan.

H1: Ljudje so mnenja, da so brezdomci zašli v brezdomstvo po svoji krivdi.

Iz anketnih odgovorov na sedmo vprašanje sva razbrali, da 63 % učencev meni, da so si brezdomci sami krivi za nastalo situacijo. 37 % učencev misli, da vzrok za njihov položaj niso lenoba in nesposobnost za delo. Kar sva sami ugotovili skozi raziskovanje pa je, da je veliko različnih vzrokov za brezdomstvo, kar je smiselno, glede nato, kako smo si ljudje različni in kako različne predstave o življenju imamo. V raziskovalni nalogi sva že omenili, da so vzroki za brezdomstvo večinoma ekonomski. Kot nama je povedal brezdomec iz najinega intervjuja, je veliko tudi prikritega brezdomstva. Te osebe si npr. ne morejo plačevati elektrike in ogrevanja, zato njihovo domovanje ni primerno za bivanje.

Torej lahko to hipotezo potrdiva.

H2: Še vedno se na brezdomne veže veliko predsodkov, in sicer, da smrdijo, so nehigienski, kradejo in so slab zgled družbi.

Večina anketirancev, kar 70,3 % odgovorilo, da definirajo za brezdomca nekoga, ki je brez doma. 7,4 % jih je odgovorilo, da je zanje brezdomec nekdo brez denarja, družine in hrane, 15 % pa jih meni, da je to nekdo brez strehe nad glavo.

Na drugo vprašanje sva dobili veliko raznovrstnih odgovorov. Učenci večinoma vidijo brezdomce v slabi luči, a so se še vedno našli pozitivni odgovori. Glede na odgovore v celem anketnem vprašalniku se vidi, da nekateri učenci vprašalnika niso vzeli resno.

Skozi anketne odgovore na zadnje (osmo) vprašanje sva ugotovili, da 55,55 % učencev meni, da so brezdomci slab zgled družbi. Sicer so učenci zelo različno odgovarjali ne glede na to, da so obkrožili isti odgovor. Nekaj učencev, ki so obkrožili da, je menilo, da so brezdomci sami slab zgled, medtem ko so nekateri menili, da so slab zgled, ker država ne poskrbi za njih.

Ugotavljava, da brezdomce spremlja veliko predsodkov in s tem potrjujeva najino hiptezo.

H3: Brezdomci na Ptuju nimajo možnosti za prenočitev na toplem

V času najinega raziskovanja sva obiskali tudi dnevni center Kamra, za katerega sva ugotovili, da je brezdomcem odprt 365 dni na leto ne glede na letni čas. Vanj se lahko zateče vsak, ki nima prenočišča oziroma ima težave glede prebivališča, če le upošteva njihov pravilnik. Kamra nudi deset prostih ležišč, zraven pa nudi še sprejemališče in razdelilnico donirane hrane. Glede na njihove potrebe pa lahko uporabniki dobijo še oblačila, obutev in drugo materialno pomoč.

S tem zavračava najino hipotezo, saj sva v času raziskovanja ugotovili, da jim Ptuj oziroma ptujski dnevni center Kamra nudi toplo prenočišče.

6. ZAKLJUČEK

Odločili sva se, da bova naredili raziskovalno nalogo na to temo z namenom, da se seznaniva z dnevnim življenjem brezdomstva na Ptuju in njegovi okolici. Spraševali sva se, kakšno je dnevno življenje brezdomcev, kje spijo, ali imajo možnosti toplega prenočišča in tako naprej. Pogovorili sva se z gospo Amadejo Kokot, vodjo programa Kamra in ugotovili, da Ptuj brezdomnim nudi prostor toplega prenočišča, hrane, tudi oblačila in obutve, če je potrebno.

V času najinega raziskovanja sva ugotovili, da ljudje brezomce povezujejo z predsodki, kot so: da smrdijo, imajo raztrgana oblačila, nimajo denarja, družine in prijateljev. Meniva, da imamo ljudje različne predstave o vzrokih za brezdomstvo. Kadar slišimo besedo brezdomec, si običajno predstavljamo cestno brezdomstvo, ki se navezuje na ležanje na klopci v parku ali celo v mestnem podhodu.

Ljudje se pogosto ne znajo postaviti v kožo brezdomcev in ne pomislijo na to, kako se v svoji koži počutijo brezdomni. Mislijo le, da so slab zgled družbi in državi sami. Čeprav več kot očitno država trpi posledice brezdomstva, brezdomce te težave prizadenejo veliko bolj. Kažejo se v samoti, socialni izključenosti, tveganju za odvisnost in brezposelnosti.

Na Ptuju, kolikor nama je znano, ni veliko brezdomcev, a je ta podatek zelo težko oceniti, saj je veliko prikritega, dnevnega in tudi cestnega brezdomstva. Na podlagi intervjujev pa sva ugotovili tudi, da je na Ptuju več moških brezdomcev kot žensk in so po večini stari več kot šestdeset let.

V prihodnje lahko najino raziskovanje še razširiva, in sicer s tem, da lahko raziščeva več podatkov o pomoči posameznika brezdomcem in o efektivni ter dolgotrajni pomoči, da si brezdomci popolnoma opomorejo, česar pa v naši državi primanjkuje. Lahko bi opravili tudi več intervjujev z brezdomci po okolici in raziskali, kako se oni počutijo v vlogi žrtve socialne izključenosti.

7. VIRI IN LITERATURA

Boškić, Zajc (1997). Pridobljeno 10. 12. 2018 s http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije/.

Boškić, Zajc. (1997). Kosec. (1995). Pridobljeno s http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije/.

Boškić, Zajc. (1997). Kosec. (1995). Pridobljeno s http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije/).

Brezdomstvo. Pridobljeno s *https://sl.wikipedia.org/wiki/Brezdomstvo.*

Brezdomstvo. Pridobljeno s https://www.rtvslo.si/slovenija/v-sloveniji-naj-bi-bilo-med-3-000-in-6-700-brezdomcev/434184.

Definicije brezdomstva (b.d.) Pridobljeno 10. 12. 2018 s http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije/.

Dekleva, B., Razpotnik, Š. (2007). Brezdomstvo v Ljubljani. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Dekleva, B., Razpotnik, Š. (2007). Na cesti – brezdomci o sebi in drugi o njih. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Dekleva, B., Razpotnik, Š. (2010). Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu.

Dekleva, B. (2013). Pot do trajne in varne nastanitve za stanovanjsko izključene: gradiva konference.

Höfler, K. in Bojnec Š. (2013). Pridobljeno s https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-Y2Y92YGK/b2981077-e8f1-48f5-a2a6-7f91bf65a534/PDF.

Košan, H. (2016). Udomačeni prostori ulice: o vidnem in cestnem brezdomstvu v centru Mestne občine Ljubljana (diplomsko delo). Pridobljeno s COBBIS+ (COBIS_ID: ?????).

Kralji ulice. (2019). Ljubljana: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice.

Kralji ulice. (2019). Ljubljana: Pedagoška fakulteta: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcem Kralji ulice.

Mandič, S. (1999). Pravica do stanovanja: brezdomstvo in druga stanovanjska tveganja ranljivih

Maslow, A. (1943) Hierarahija.

Pičerko, S. (2018). Na Ptuju več kot zavetišče za brezdomne, Večer. Pridobljeno s https://www.vecer.com/na-ptuju-vec-kot-zavetisce-za-brezdomne-6529463.

Zaviršek, D. (1994). Ženske in duševno zdravje. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

skupin. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Lasten vir. (2019). Pridobljeno s file:///C:/Users/Nu%C5%A1a%20Malovi%C4%8D/Downloads/ravnik_mateja_N5085.pdf.

Statistični urad Slovenije. (2019). Pridobljeno s https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6991.

8. PRILOGE

Priloga 1

ANKETNI VPRAŠALNIK

Sva Zarja in Lucija, učenki 9. razreda in delava raziskovalno nalogo na temo brezdomstva v današnji družbi. Zastavili vam bova nekaj vprašanj.

1. Kaj za vas pomeni biti brezdomec?

_____

2. Napišite nekaj asociacij na besedo brezdomec.

_____

_____

3. Se vam zdi, da je na Ptuju in okolici veliko brezdomcev?

_____

4. Ste že kdaj na Ptuju prišli v stik z brezdomcem?

_____

5. Če bi vas brezdomec prosil za pomoč, bi mu pomagali?

_____

6. Ste že kdaj pomagali kakšnemu brezdomcu?

a) da
b) ne

Če ste obkrožili da, na kakšen način?

_____

7. Kaj mislite, kateri so najpogostejši razlogi, da ljudje postanejo brezdomni?

_____

_____

8. Se vam zdi, da so brezdomci slab zgled družbi in zakaj?

a) da
b) ne

Zakaj?

_____